

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІОТЕХНОЛОГІЇ ТА АКВАКУЛЬТУРИ

Кафедра Технології виробництва і переробки продукції тваринництва

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри, кандидат
сільськогосподарських наук, доцент
Наталія КІРОВИЧ
« _____ » _____ 2023р

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти
Освітньої програми «204 Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва»

За спеціальністю: 204 Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва

**АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ВІВЧАРСТВА В УМОВАХ СТОВ
«РОЗДІЛЬНЯНСЬКЕ» РОЗДІЛЬНЯНСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ
ОБЛАСТІ**

Науковий керівник:
доктор філософії, асистент
Ігор СЛЮСАРЕНКО

Рецензент: кандидат
сільськогосподарських наук, доцент
Микола Кирилович Богдан
Виконав здобувач першого (бакалаврського)
ступеня вищої освіти, заочної форми
навчання освітньо-професійна програма
«Технологія виробництва
і переробки продукції тваринництва»
Спеціальність 204 ТВППТ _____

Гончар Дмитро
*Засвідчую, що кваліфікаційна робота містить
результати власних досліджень.
Використання ідей і текстів інших
авторів має посилання на відповідне джерело*
Дмитро Гончар

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	3
ВСТУП	4
1.Стан проблеми розвитку вівчарства	6
1.1.Стан та перспекиви селекції овець у світі та Україні	
1.2.Особливості виробництва продукції вівчарства	10
1.3.Енерго та ресурсозбереження у галузі вівчарства	14
1.4.Генофонд порід овець України	19
1.5. Заключення з огляду літератури	22
РОЗДІЛ 2.	24
МАТЕРІАЛ, УМОВИ І МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОБОТИ	
2.1. Місце та об'єкт досліджень	
РОЗДІЛ 3	29
РОЗРАХУНКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНА ЧАСТИНА	
3.1. Породний, класний та віковий склад стада дрібної рогатої худоби	
3.2. Продуктивні якості баранів – плідників і вівцематок	31
3.3. Відтворювальні характеристики дрібної рогатої худоби	32
3.4. Утримання і годівля дрібної рогатої худоби	39
ВИСНОВОК	49
ПРОПОЗИЦІЇ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	54

РЕФЕРАТ

Дипломна робота студентки 4 курсу Гончар Дмитро виконана на 52 сторінках комп'ютерного тексту, містить 13 таблиць.

В списку літератури використано 27 джерела.

Мета дипломної роботи – аналіз та вивчення технології виробництва дрібної рогатої худоби в умовах СТОВ «Роздільнянське» Роздільнянського району Одеської області.

Встановлено, що вихід ягнят на 100 маток більший на 13,2% у маток, спарованих з баранами породи мериноландшаф, ніж з баранами гісарської породи. Двійневих ягнят одержано більше на 36,8 %, а одинців – менше на 53,3% у потомстві барана породи мериноландшаф порівняно з потомством барана гісарської породи.

З'ясовано, що потомство барана гісарської породи мало більшу живу масу в усі періоди вирощування від народження до 18 міс. віку. Це перевищення становило при народженні: у баранців – 10,0% ($P>0,99$), у ярок – 7,0% ($P<0,95$); у 2-міс. віці: у баранців 14,8 % ($P>0,999$), у ярок – 27,0 % ($P>0,95$); у 4-міс. віці відповідно 11,38 % ($P<0,95$) у баранців, 14,0 % ($P>0,999$) у ярок, у 18-міс. віці у ярок – двійнів 6,9 % ($P>0,99$). За інтенсивністю росту перевага також була у потомства барана гісарської породи.

Ключові слова: технологія, вівці, ягнята, годівля, відтворення, утримання

Вступ

З огляду на проблеми, які виникли у 90-ті роки минулого століття, галузь вівчарства в Україні і до нині переживає не легкі часи. Однією з найбільш важливих складових кризи є економічні чинники. Сюди відноситься і відсутність фінансової підтримки з боку держави, і невідповідність цін на продукцію вівчарства. Все це призвело до того, що дана галузь тваринництва стала не рентабельною. Проте, сьогодні складаються передумови часткового вирішення цього болючого питання. В першу чергу необхідно провести переорієнтацію галузі вівчарства з вовнового на м'ясний напрямок, так як існує попит на баранину не тільки в нашій країні, а і за її межами, особливо в країнах Близького Сходу. За рахунок розведення вовнових овець не можливо вирішити питання прибуткового виробництва баранини. Слід зазначити, що в Україні на даний час практично відсутні вітчизняні спеціалізовані м'ясні породи овець, а завозити дорогі імпортні генотипи із-за високої їх вартості часто економічно не вигідно. Такий стан справ спонукає, як науковців так і практиків до пришвидшення робіт із створення адаптованих до природо-кліматичних умов України високопродуктивних порід овець м'ясного напрямку продуктивності. Загальновідомо, що продуктивність м'ясних овець, перш за все, обумовлена їх здатністю ефективно трансформувати поживні речовини кормів у продукцію. Це тісно пов'язано і з більш інтенсивним перебігом процесів метаболізму в їх організмі на всіх етапах – від використання енергії і поживних речовин кормів у шлунково-кишковому тракті до біосинтезу складних білків та інших життєво-необхідних елементів [5].

Особливу увагу у годівлі високопродуктивних м'ясних овець слід приділяти забезпеченню необхідної концентрації обмінної енергії та кількості протеїну в раціоні і наявності незамінних амінокислот (лізину, метіоніну і цистину та ін.). Нормалізація вмісту останніх в раціонах жуйних тварин стимулює синтез

мікробіального білка, позитивно впливає на 8 інтенсивність росту молодняку та покращує кількісні і якісні показники їх продуктивності [10,11].

Різниця у продуктивності племінного і товарного вівчарства суттєво стримує процес інтенсифікації галузі в цілому. А низька частка вівцематок взагалі є стримуючим фактором у відтворенні стада. По мірі зростання чисельності населення планети зростає потреба у збільшенні виробництва продуктів харчування для людини і перш за все, білка тваринного походження. Баранина - високопоживний і смачний вид м'яса, якість якого визначається повноцінністю білка, а також лінійкою незмінних амінокислот. Це м'ясо рекомендовано МОЗ для профілактики легеневих захворювань. Баранина є складовою частиною багатьох національних страв у багатьох країнах Світу. Найбільше баранини з розрахунку на одного жителя країни виробляють у Новій Зеландії, більшу 30,0 кг, тоді як в Україні менше 1 кг. Як м'ясні тварини вівці майже не поступаються перед великою рогатою худобою за виходом їстівних частин туші та оплатою корму. Молода баранина відзначається високими смаковими якостями і за вмістом білка, незамінних амінокислот, вітамінів і мінеральних речовин подібно до яловичини, а за калорійністю навіть переважає її. Характерною особливістю баранини є низький вміст холестерину (290 мг/кг) порівняно з яловичиною і свининою 750 мг/кг та 745–1260 мг/кг, відповідно. Жирнохвості породи овець забезпечують високий вихід сала. Проте ні в одного виду сільськогосподарських тварин, крім овець, немає такої великої різниці між особливостями м'яса дорослих тварин і молодняку. Баранячий жир характеризується не тільки високою калорійністю, а й цілющими властивостями, малим вмістом холестерину. Молоко і виготовлені з продукти є вкрай корисними з харчової точки зору. 9 В даний час стабілізація вівчарства, окупність вироблюваної продукції тісно пов'язані з підвищенням продуктивності овець, перш за все із збільшенням виробництва баранини. Це обумовлено тим, що продукувати баранину в умовах ринкової економіки вигідніше ніж вовну.

1.Стан проблеми розвитку вівчарства

1.1.Стан та перспекиви селекції овець у світі та Україні

Розвиток вівчарства України в умовах складної економічної ситуації залежить від здатності вівчарських господарств швидко реагувати на зміни кон'юнктури ринку, а саме, нарощувати обсяги виробництва тієї продукції, на яку в даний час є стійкий попит. Розведення порід овець комбінованого типу є найбільш доцільним. Адже, за доволі короткий час господарство може лише власне за рахунок генетичного ресурсу тварин та оптимальної селекційно-племінної роботи збільшити виробництво потрібної продукції. Тому важливими завданням є визначення ознак, що обумовлюють оптимальну взаємодію генотипу та середовища. Величина впливу останнього залежить від здатності тварини до адаптації, морфологічною основою якої є конституція тварини. Тип конституції – це оптимальний для внутрішньої та зовнішньої організації тварини підсумок взаємодії генотипу особини і навколишнього середовища, який забезпечує специфічну, своєрідну стійкість функціонування організму як єдиного цілого [26]. Здатність овець використовувати різні кормові угіддя, поїдаючи низькорослу, зрізжену рослинність, у тому числі і більшість бур'янів. Властиві тільки їм біологічні властивості дають змогу ефективно перетворювати спожиті поживні речовин корму у саму різноманітну продукцію. Розвинений в процні еволюції овець інстинкт стадності дає можливість утримувати їх не тільки на пасовищах, а і спеціалізованих комплексах великими отарами або гуртами. Серед великого різноманіття у світі порід овець, які кардинально вирізняються поміж собою за видами продукції, більшість з них ще до недавнього часу спеціалізувалися на виробництві вовни та м'яса [12]. Із зростанням проблем людей у продуктах значимість вівчарства збільшується. Поголів'я овець за останні роки навідь у провідних країнах скоротилося на 73–85 %. Не оминув цей процес і де поголів'я овець скоротилось з 9 млн голів до 900 тисяч [10]. Лише країни Середньої Азії

Близького Сходу, Судан змогли уникнути кризових явищ, тут слід відмітити що це стосується овець, які продукують баранину і овече молоко. Тут необхідно відмітити, що таке різке скорочення поголів'я овець було спричинене різким зниженням попиту на вовну. І ще до недавня країни, які спеціалізувалися на виробництві вовни, а це країни бувшого Радянського Союзу, а також Австралії, де було сконцентровано близько 70 % мериносових овець. У Новій Зеландії великого значення надають промислового схрещуванню місцевих порід із м'ясними англійськими породами, а також інтенсивному вирощуванню молодняку овець, який реалізують у рік їх народження. Продукція вівчарства становить 50 % вартості продукції тваринництва [13]. В Аргентині, США ефективно розвивається вівчарство напівтонкорунного і вовнового напрямів за інтенсивними технологіями. А під час пасовищного періоду часто застосовується комбіноване використання пасовищ: спочатку ВРХ, а потім овець. У районах з високою розораністю земель, використовується вирощування овець на спеціалізованих комплексах [13]. В Англії вівчарство представлене аборігенними корінними породами комбінованого напрямку продуктивності – лінкольн, ромни-марш, лестерська, які широко використовувалися для створення цього м'ясо-вовнового вівчарства в багатьох країнах. У Англії уперше було започатковано засобами схрещування створення кросбредних овець [15]. Прикладом складного відтворного схрещування може виступати виведення породи колбрет в Англії. При її створенні, за повідомленням В.Т.Шуваєва [27], були використані 4 породи: бордер-лейстер, клан-форест, ост-фрісленд та форест-хорн. Вівці цієї породи запозичили живу масу від бордер-лейстерів, якість м'яса – від дорсет-хорнів, плодючість та молочність – від ост-фрісландів і материнський інстинкт – від породи клан-форест. Використовуючи класичну методику М.Ф.Іванова з виведення порід методом відтворного схрещування радянські вчені в кінці ХХ ст. створили 11 12 порід та породних груп м'ясововнових напівтонкорунних овець в різних регіонах країни [9]. Створення м'ясововнового вівчарства в колишньому

СРСР, по суті було започатковано з завозу англійських м'ясововнових порід. Ці вівці малими групами були розміщені в різних ґрунтово-кліматичних зонах країни і суттєвого впливу на вівчарство не відіграли. Завезення англійських порід овець було продовжено і в післявоєнний період. Широко використовуючи цей багатий генофонд на місцевих тонкорунних, тонкорунно-грубововнових вівцях в різних кліматичних зонах були виведені нові породи, породні групи та типи скороспілих м'ясововнових овець з кросбредною вовною. Основні тенденції розвитку вівчарства світу за останні роки характеризуються диференціацією у виробництві цих основних видів продукції у певних природо-економічних умовах і відповідно до економічної значущості ознак, що селекціонуються. Так, вівчарство країн з відносно вологим кліматом і стійкою кормовою базою (Англія, Нова Зеландія, Франція, Болгарія) спеціалізовано на виробництві баранини і, перш за все, молоді. З іншого боку, вівчарство країн з континентальним і різко континентальним кліматом (Австралія, Чилі, Аргентина, Іспанія і країни СНД) традиційно було спеціалізоване на виробництві вовни. Тим часом, як свідчить світовий досвід, розвиток м'ясо-вовнового вівчарства більшою мірою відповідає завданням інтенсифікації сільського господарства. Серед інших напрямів вівчарства напівтонкорунне м'ясововнове найбільш інтенсивне, з більш коротким циклом завершення виробництва і оборотності засобів [22]. За існуючими даними в світі налічується більше 600 порід овець різних напрямів продуктивності. Не зважаючи на різноманіття порід овець в країнах з розвиненим вівчарством триває породотворчий процес, який пов'язаний, 13 перш за все, з інтенсифікацією сільського господарства та зі зміною кон'юнктури ринку. Чинниками, які стимулюють породоутворювальний процес у вівчарстві є прагнення поліпшити у існуючих порід ті або інші якості, а також необхідність просування того або іншого напрямку вівчарства в нові райони і, нарешті, створити породу з новим поєднанням продуктивних якостей у тварин. У більшості країн з розвиненим вівчарством в умовах інтенсифікації галузі, основні ознаки, що селекціонувалися,

при створенні нових порід за економічною значимістю розподіляються в наступній послідовності: відтворювальні якості, плодючість, молочність, раннє статеве дозрівання, скоростиглість, вовнова продуктивність, якість вовни, легкість ягніння, резистентність до хвороб, оплата корму, пристосованість до пасовищного використання. Селекційний процес в тонкорунному і напівтонкорунному вівчарстві країни до недавнього часу був направлений в основному на вдосконалення вовнової продуктивності, що стимулювалося високими закупівельними цінами на вовну. Вдосконаленню м'ясної продуктивності приділялося порівняно менше уваги. У кон'юктурі ринку, що змінилася, коли економічна значущість баранини різко зросла, стає очевидним, що існуючі породи не відповідають сучасним вимогам по відгодівельних і забійних якостях. У зв'язку з цим стає необхідним створення нового інтенсивного типу овець, здатного конкурувати з іншими галузями тваринництва [10]. Спеціалізація вівчарства на виробництві молодого баранини високої якості вимагає наявності порід, що відрізняються високою м'ясною продуктивністю. Цім вимогам найбільшою мірою відповідають породи м'ясо-вовнового і м'ясного напрямів, важливою біологічною особливістю яких є висока скоростиглість, економічна трансформація корму в продукцію, можливість використання тварин для господарських цілей в ранньому віці. [22] Селекціонерами розроблені основні положення методичних підходів до створення нових порід або типів тварин, які зводяться до наступних позицій: - порода або тип виводяться для тієї зони, в якій планується їх розводити; - заздалегідь намічається стандарт тварин нової породи або типу за основними кількісними і якісними показниками продуктивності, плодючістю, загальними адаптивними властивостями, технологічністю, простотою догляду; - для схрещування підбираються породи, які володіють сукупністю добре розвинених ознак і властивостей, які будуть синтетично поєднані в одній породі; - для здобуття високопродуктивних помісних тварин в результаті проміжного наслідування матки, і особливо барани, вихідних порід мають бути

високопродуктивними; - при недостатній відповідності помісей від першого кросу поставленим завданням і наміченому стандарту здійснюється повторне схрещування на поліпшуючу породу або при схрещуванні додатково вводиться нова порода, здатна поліпшити помісних тварин в бажаному напрямі; - на основі оцінки отриманих результатів від застосованих кросів виділяється оптимальний варіант схрещування для здобуття селекційного матеріалу потрібної якості, з якою надалі буде проводиться селекційна робота зі закріпленням бажаного типу; - фундаментальною передумовою для успішного виявлення і відбору селекційного матеріалу з числа помісей є повноцінна і рівномірна протягом року годівля тварин, склад її з дотриманням зоотехнічних норм. В процесі створення і консолідації породи можливе часткове уточнення показників тварин бажаного типу у зв'язку з тим, що порода може створюватися в різних природо-економічних зонах регіону, з використанням в окремих випадках різного вихідного селекційного матеріалу [10].

1.2.Особливості виробництва продукції вівчарства

Вівчарство це одн з основних елементів живлення людства, бо його ефективне виробництво та організація забезпечують розвиток та задовільний стан усього українського продовольчого ринку. Вівчарство – традиційна галузь українського тваринництва з гарними природно-кліматичними умовами для розвитку. Вона була сформована у давні часи. Якщо незважати на соціальні та економічні зміни у світі, сьогодні вона наповнює ринок цінними продуктами харчування, такими як: м'ясо, молоко, фета, йогурт та айлан, а також вовняною промисловістю, смугами, овчинами і т. д., та хутрову шкіру, овчина, ланолін тощо. У той самий час вівчарство є галуззю з найнижчим споживанням енергії. Завдяки їхнім біологічним характеристикам, коли вівця споживає близько 600 рослин, та післяжнивних і післяжнивних залишків тоді перетворює їх на цінні продукти та сировину. По оплаті кормів і кількості товарів, що споживаються на

одиницю корму, вівці нічим не гірші за велику рогату худобу, решта видів тварин мають перевагу у виробництві вовни.

Вівчарство – це економічно вигідне тваринництво. По-перше, висока пристосовуваність овець забезпечує недорогі можливості їх утримання та господарських цілей на важкодоступних землях. По-друге, коли широкий асортимент овечої продукції то він тоді забезпечує високу загальну ефективність використання поживних речовин корму (5-6% вовни, 15-20 ягняти, 25-30% молока). За пристосовністю вівці перевершують інших сільськогосподарські тварини. Вони, як ідеальна система регулювання температури тіла (підсилюють функцію потових залоз і частішають дихання в спеку).

У міру зміни погоди вони виявляють специфічну групову (стадну) поведінку (тісняться в холодну погоду та вільно розміщуються довгими та вузькими рядами при високих температурах). Вівці добре пристосовані до різних кліматичних зон. Вони розмножуються на посушливих луках, важкодоступних промислових територіях, в холодних гірських районах, а також у пустельних та напівпустельних районах. Жирнохвості та товстохвості вівці можуть використовувати накопичений жир в екстремальних умовах. Коли жири розкладаються в організмі то вони утворюють енергію та метаболічні води.[17] Однак по відношенню з іншими сільськогосподарськими звірами вівці дуже багато використовують грубі і пасовищні корми, також їх потрібно більше моціону. Також серед придатних кормових рослин які вживають жуйні, то вівці поїдають на 10-20 відсотків видів більше інших звірів, а в екстремальних погодних зонах навіть до 30% використовують грубі і пасовищні корми, таким чином серед кормових рослин вівці поїдають на 10-20 % видів більше, ніж інші тварини, а в посушливих регіонах де немає вологи цей показник досягає 30 %. З 667 варіантів вивчених та досліджених науковцями, лугових рослин вони поїдають 520, так як великорогата худоба- 460, конячки-416.

У овець загострено розставлені передні зуби (різці), звужена щелепна половина голови і тоненькі і малорухливі губи, тому вона їм і дає здатність з'їдати навіть малорослі трави і підшукувати дрібні кормові уламки (листки, злаки) на післяприбиральних площах. При колективному триманні великої рогатої худоби та овець у співвідношенні 1:7 збільшує продуктивність застосування угідь на 15-20%. Вівці такі тварини які стійкі до ознобу і не вибагливі до теплих будівель, бо у них відмінно розвинений волосяний покрив, втім вони сприйнятливі до зайвої вологості і вітрів, їх характеризують, як багатоплідні тварини, після свиней і кроликів - від 100 голів отримують 250 ягнят. Поліестричністю називається здатність отримувати від овець три приплода за два роки. Вівці характеризуються, як високою скороспілі тварини. Як зазначають виробники, що утримання молодняку окупається себе вовною протягом першого року життя, так як його стрижуть у річному, а з неоднорідною вовною стрижуть у 4-6-місячному віці. Смушки від каракульських порід одержують у 1-2-денному, а як правило від романовських овчини у 5-7 місячному віці [2]. Таким чином при проведенні об'єктивної оцінки теперішнього стану галузі вівчарства в цілому по державі, в окремих її регіонах України може сприяти відродження галузі. У виробничих умовах бажано реалізовувати на м'ясо тварин в молодому віці, та підвищувати скороспілість овець. Отже при таких умовах витрати кормів на 1 кг приросту зменшиться (4-6 к. од.), а тоді якість м'яса, як продукції значно поліпшиться (бо м'ясо має приємний запах і смак, а як правило температура топлення жиру становить 32-37 °С, так само як і у птиці). Ягнятина й молода баранина користуються попитом на внутрішньому та світовому ринках і є цінним продуктом харчування.[1]. В залежності від віку тварини. М'ясо овець як доведено наукою поділяють на такі категорії, як: ягнятиною вважається м'ясо молодого баранчика і баранина. Ягнятина м'ясо малих баранців, яких забивають у віці від декількох днів до восьми тижнів. Тому що ягнята протягом цього періоду годуються тільки материнським молоком, отже молочна ягнятина є сезонним

продуктом. Як правило свіжою її можна купити лише при кінці зими та на початку весни (лютий – березень місяць. М'ясо таких ягнят дуже ніжне, м'яке та пісне . а м'ясом молоді баранини слід вважати ягнят, які починають вживати тверді корми приблизно від 30 днів до 7-8 місяців життя, а бараниною після 9 місяців . як правило баранина вважається м'ясом більш щільним, але так само вона може бути і жорсткою [16]. М'ясо баранини, є джерелом повноцінних білків, жирів, мінеральних речовин та містить велику кількість вітамінів, корисних для організму людини. Незважаючи на специфічний смак м'яса баранини, воно належить до одних із найважливіших дієтичних і цінних продуктів харчування для людського організму.

Коли починають визначати вартість та вивчати вовну тоді розрізняють її якісні і кількісні ознаки та механізм формування її властивостей. До хімічних властивостей вовни належать: гістологічна будова, фізичні, механічні, технологічні, а типи елементарних волокон, штапелі, косиці, жиропіт, домішки вовнового покриву, руно належать до якісних ознак. Як правило якісні ознаки визначають остаточне призначення вовни, систему переробки та реалізаційну вартість. Тоді як настриг неминої й митої вовни та їхні компоненти відносяться до кількісних ознак вовнової продуктивності овець. Від вовноутворювальної функції залежить формування якісних та кількісних ознак, а вовна належить до похідних шкіри. Як нам відомо вовноутворення ґрунтується на спадкових задатках та природно-господарських умовах використання овець [7]. На сьогоднішній день коров'яче та козяче молоко на продовольчому ринку в Україні є найбільш відомим і доступним. Але і овече молоко, та продукти його переробки, теж заслуговують на увагу, адже овече молоко - один із найбільш повноцінних харчових продуктів, яке з давніх часів вважається дуже корисним та повноцінним напоєм, та воно має лікувальні властивості. Овече молоко відрізняється від коров'ячого відмінним смаком, доброю поживністю та своїми великими корисними властивостями. Таким чином з овечого молока можна

виготовлять переважно сири такі як: кавказькі (тушинський, осетинський, єреванський тощо), качкавал (кримський сир), пікаріно, рокфор, бринзу. Продукти з овечого молока характеризуються високою поживною цінністю і добре засвоюються, тому крім сирів, з нього ще готують різні молочнокислі продукти а саме: сир, айран, каймак, мацоні тощо. А вершкове масло з овечого молока не виробляють, тому як в нього дуже специфічний присмак, занадто м'яка консистенція та воно погано зберігається. [3].

1.3. Енерго та ресурсозбереження у галузі вівчарства

У сучасних економічних умовах ведення сільського господарства, коли подавляюча доля витрат аграріїв йде на енергоносії і послуги, машини, обладнання і запчастини до них, будівельні матеріали та інше, основною кормовою базою для овець знову стали природні пасовища та сіножатні угіддя з відповідною цьому технологією ведення галузі. Експериментальні розрахунки і дослідні дані показують, що споживча собівартість 1 корм. од. для овець в 2 рази менше, ніж ВРХ і в 3 рази менша ніж для свиней і птиці, і все це пояснюється використанням вівцями великої кількості дешевих пасовищних кормів. Здатність овець до ефективного використання пасовищ висуває їх на перше місце з виробництва маловитратної тваринницької продукції. До недавнього часу більшість господарств займалися в основному виробництвом вовни і, меншою мірою, баранини, а виробництву молока і особливо ягнятини і молоді баранини приділялося дуже мало уваги. Досвід країн з розвиненим вівчарством показує, що використання всіх видів продукції дозволяє підвищити ефективність галузі в 2-3 рази [9].

На жаль саме вівчарство з усіх галузей тваринництва в умовах стихійних ринкових стосунках виявилось найменш захищеним, що і зумовило вищі темпи скорочення поголів'я, виробництва вовни і баранини. В той же час абсолютно

очевидно, що відродження вівчарства як однієї з перспективних галузей тваринництва неможливо без реальної підтримки товаровиробників державними структурами влади всіх рівнів. Для відновлення і збільшення виробництва вівчарської продукції необхідно ввести державне замовлення на весь обсяг виробляємої вовни і молодой баранини [18]. Очевидно і інше – із старим багажем застарілих способів і технічних засобів, через їх витратність, продукцію вівчарства в умовах ринкової економіки конкурентноздатною не виробити. Необхідні нові технологічні підходи у вирішенні назрілих гострих проблем галузі. Для залучення потенціалу необхідно економічно обґрунтована стратегія розвитку галузі. Проте одна з умов її здійснення – зміни напрямку розвитку технології ведення вівчарства в бік ресурсозбереження і маловитратності. В зв'язку з цим необхідно проводити дослідження, розробку і вдосконалення маловитратної технології виробництва продукції вівчарства за пасовищно-стійлової системи утримання овець з ягнінням їх на пасовищах, з урахуванням досвіду ведення вівчарства в передових країнах світу, адаптовану для кліматичних умов України на основі нових способів і технічних засобів [24]. Нова технологія базується на максимальному використанні біологічних можливостей овець і материнського інстинкту маток, що забезпечують відтворення потомства і вирощування молодняку до відлучення, раціональному використанні всіх видів ресурсів, у тому числі з мінімальними витратами на будівництво базів і навісів для тварин, з метою отримання дешевої, екологічно чистої і конкурентноздатної продукції. Наукові дослідження і виробнича апробація, що проводяться в рамках поставленого завдання, дозволили обґрунтувати оптимальні технологічні прийоми, що відповідають принципам технології, що розробляється, і проектування, виготовлення і випробування нових технологічних засобів, відповідних параметрам виробничих процесів, що дозволяють скоротити витрати праці, фінансових і матеріальних ресурсів і енергоносіїв. Цикл утримання овець і виробництва продукції, як правило поділяється на два основні періоди: стійловий

і пасовищний, тривалість яких пов'язана з природо-кліматичними умовами регіону України. За новою технологією в стійловий період вівці, у тому числі і після запліднення, цілодобово знаходяться в базу на глибокій солом'яній підстилці, а під час непогоди переходять в полегшену кошару або тристінний навіс. Тут і здійснюється годівля їх згідно прийнятих раціонів [12]. 17 Відомо, що найбільш трудомісткими процесами у вівчарстві є заготівля, приготування і роздавання кормів. Питомі витрати праці на них складають до 65 % всіх трудовитрат на виробництво продукції галузі. Найбільш ефективним способом заготівлі якісного сіна є пресування його в рулони масою – 80-100 кг з подальшим згодовуванням його тваринам з пересувної ротаційної самогодівниці КРР – 0,5, яка забезпечує до 50 голів овець при ненормованій їх годівлі протягом 3–5 днів. Крім того, конструкція самогодівниці дозволяє згодовувати тваринам і концентрований корм з піддонів, розташованих по периметру годівниць і призначених для управління дрібних часток сіна, що робить годівницю універсальною. З економічних міркувань заготовляти в рулонах необхідно тільки високоцінне, в тому числі бобове сіно. Перестояле довгостебельчасте сіно, яке погано споживається вівцями в натуральному вигляді, пропонується подрібнювати до часток з середнім розміром 30 мм з одночасним завантаженням в пересувну бункерну самогодівницю КБП–1,4. Передбачена всередині бункеру ворушилка виключає зависання кормів. За рахунок подрібнення сіна на 35 % підвищується його споживання, а втрати скорочуються до 7 %. Самогодівниця забезпечує до 100 голів овець за ненормованої годівлі сіном протягом 6–7 діб, а також використовується для згодовування зернофуражу, преміксів і мінеральної підкормки. Ці розроблені способи і технологічні засоби розроблені науковцями галузевого Інституту тваринництва степових районів «Асканія-Нова» дозволяють в 2–3 рази скоротити неповоротні втрати корму, виключити процеси завантаження і розвантаження транспортного засобу і роздавання сіна. З метою підвищення перетравності і засвоюваності тваринами концентрованих кормів

розроблена, виготовлена і випробувана вальцева плющилка кормів, продуктивністю до 1,0 т в годину [21]. Скорочення поголів'я овець, роз'єднаність отар робить нераціональним використання великих стаціонарних стригальних пунктів. У зв'язку з цим розроблений комплект пересувного устаткування модульного стригального пункту. Особливістю його є можливість організації стрижки овець в пристосованому приміщенні на будь-яку кількість робочих місць стригалів залежно від поголів'я тварин. Інша відмінність від серійного устаткування – вживання для класності вовни круглого обертально класировального столу з сферичною ґратчастою кришкою, що дозволяє одному класирувальнику не сходячи з місця обробляти руно з усіх боків, обертуючи стіл, що скорочує витрати праці в 1,5 рази. Для здобуття бездефектної вовни стрижку овець рекомендується проводити за три тижні до початку ягніння. При цьому підвищується вихід митої вовни на 4–5%, а товарна ціна на 15%, порівняно з відповідними показниками літньої стрижки. Крім того, у стриженних маток покращуються обмінні процеси, за один місяць вони набирають у живій масі на 3–4 кг більше, ніж не стрижені, молочність у них збільшується на 25–30% [25]. Основа нової технології полягає в максимальному використанні всіх видів пасовищ тваринами з ягнінням вівцематок безпосередньо на пасовищах, в загонах, обгороджених постійними і переносними загорожами. У цих умовах з метою підвищення збереження молодняку для двійневих маток застосовують пересувну «клітку–кучку», яку підкочують вручну до об'ягненої або починаючої ягнитися матки і обгороджують її разом з приплодом. За несприятливих погодних умов для маток з ягнятами використовують пересувні укриття. У спекотний час вони перетворюються на тіньові навіси. Молодняк, що народився, починаючи з 20 денного віку, підгодовують на пасовищі плющеним зернофуражем з пересувної бункерної самогодівниці, конструкція якої виключає доступ до неї, дорослих тварин. 19 Напування тварин здійснюється в цих же загонах з пересувних автонапувалок з вакуумним регулюванням рівня води в коритах. Загінна система

випасання передбачає раціональне використання пасовищ із суворим дотриманням періодичності стравлення і відпочинку загону. Оптимальним терміном випасання на пасовищах необхідно вважати час, коли рослини досягають висоти 12–14 см. При цьому трави не повинні стравлюватися нижче 4–5 см від поверхні ґрунту. Число днів випасання в загоні визначають за врожайністю зеленої маси і кількості в ньому тварин, але за умови утримання овець на одному з них не більше 7 днів. Така система випасання підвищує кормоміскість пасовищ в 2 рази. Для значного (у 3 рази) зниження витрат праці при випасанні овець, ветеринарно–санітарних заходах і бонітуванні технологією передбачено використання собак. Для збереження вовни на задній частині вівці від забруднення і пожовтіння, а також профілактики зараження вольфартіозом новою технологією передбачено проведення операції Мюля, суть якої полягає в збільшенні площі голої частини тулубу тварини на ділянці хвоста, вульви і задніх ніг хірургічним або хімічним способами. Ця операція замінює також дворазове щорічне підстригання овець перед заплідненням і ягнінням. З цією метою пропонується карусельний верстат, що дозволяє проводити операційну роботу одночасно трьом операторам, а при необхідності обрізання копит і кастрацію баранчиків. Для проведення зооветеринарних заходів розроблено комплект пересувного устаткування, що дозволяє проводити бонітування овець, взяття у них крові, вибраковування тварин, лікувально–профілактичного купання. Пропоновані технічні засоби універсальні і можуть застосовуватися в усіх регіонах країни, прості у виготовленні і зручні в експлуатації, значно скорочують витрати праці, сприяють підвищенню ефективності виробництва. [26] Як показали виробничі випробування, реалізація основних елементів нової малозатратної технології підвищує вихід ягнят до відлучення на 15 %, збільшує молочність маток в 1,2–1,5 рази, зменшує витрати грубих кормів до 10 %, скорочує витрати праці в 2–3 рази, капітальні вкладення на будівництво приміщень на 45–55 %, матеріальні і енергоресурси до 35 %. Ця енерго–ресурсозберігаюча технологія і

нові технічні засоби дозволяють вирішити багато проблем утримання і відтворення овець, скоротити витрати праці і підвищити якісні показники виробляємої продукції і ефективності галузі [10, 25].

1.4.Генофонд порід овець України

Генофонд порід овець України було створено на засадах успіхів селекційних досягнень вітчизняних селекціонерів. Історія вівчарства свої витоки веде з початку одомашнення диких тварин, де вівці були одними із перших, а безпосередньо тонкорунне з доісторичних часів Месопотамії. Нині галузь характеризується генетичним різноманіттям овець – це 14 порід, з них 7 основних та 15 внутрішньопородних і заводських типів, найціннішу частину якого зосереджено у 27 племзаводах та 65 племінних репродукторах. У них налічується 76,5 тис. племінних овець (в т.ч. 50,5 тис. вівцематок, або 66 %), що від загальної чисельності овець в Україні складає 7,2 %. Нижче наведено коротку характеристику порід овець різних напрямів продуктивності [11,19,13] . До недавнього часу найбільшою за кількістю в Україні була асканійська тонкорунна порода до створення якої великі зусилля доклали академік М.Ф. Іванов. У період з 1925 по 1934 рр. в Асканії-Новій на основі місцевих тонкорунних мазаєвських овець за допомогою баранів-плідників породи американський рамбульє методом складного заводського схрещування була і створена вітчизняна порода овець з мериносовою вовною Вівці породи прекос були завезені свого часу із Франції та Німеччини, де на початку ХХ ст. методом складного схрещування на базі 21 мериносових маток рамбульє і м'ясних лейстерських були створенні. У Німеччині ці вівці отримали назву мерино-фляйш, а у Франції – прекос. Витоки створення цигайської породи ідуть з далеких часів з Балканського півострова і Азії. В Україну цигаї вперше були завезені в ХІХ ст. переселенцями – болгарами з території нинішньої Молдови та кочівниками з Румунії. За період розведення цигайських овець в умовах півдня України вони набули високу адаптаційну здатність. У 80-ті роки минулого століття у породі було створено два внутрішні

типи – приазовський м'ясо-вовновий і кримський вовново-м'ясний. У після воєнні роки на початок 1960-х було створено приазовський тип де у якості вихідних порід використовували цигайських маток і баранів породи ромні-марш англійської селекції. Вівцям даного типу притамна висока багатоплідність, скоростиглість і відгодівельна здатність та добрі м'ясні форми Кримський тип об'єднав у себе овець двох типів, яких тривалий час розводили в Одеській області – болгарський і мазаївський. Подальша селекція у новостворених овець була направлена на збереження міцності конституції, підвищення м'ясної продуктивності, поліпшення якості вовни та збереження її технологічних особливостей. Цигайська порода, на сьогоднішній день завдяки своїм цінним якостям є найчисельніша в Україні. Племінна робота спрямована на підвищення рівня м'ясної продуктивності та молочності вівцематок. Створення м'ясо-вовнового вівчарства на території України, по суті було започатковано з завозу англійських м'ясо-вовнових порід у 30-ті роки минулого століття. В степовій зоні України перші пошукові дослідження щодо поєднання цигайських і асканійських тонкорунних маток з баранами англійських напівтонкорунних порід було розпочато понад 50 років тому професоркою П.І. Польською під керівництвом академіка Л.К. Гребня в дослідному господарстві «Асканія-Нова» [21]. В результаті встановлено, що для 22 виведення м'ясо-вовнових овець з кросбредною вовною найбільший інтерес в той час представляли імпортовані англійські і аргентинські лінкольни. У подальшому для удосконалення новостворених масивів кросбредних овець і наступним виведенням в Україні з різних зональних типів напівтонкорунної вітчизняної м'ясо-вовнової породи, був здійснений завіз поголів'я овець породи новозеландський корідель. Залучення до схрещування новозеландських коріделів у якості вихідної породи потребувало глибокого та всебічного вивчення генетичних особливостей механізмів адаптованості їх організму до нових умов середовища, здатності до передачі корисних ознак своїм нащадкам, а також виявлення можливості використання при

створенні масиву кросбредних овець в регіоні північноцентрального степу України. Асканійські кросбреди, які в подальшому склали основне ядро асканійської м'ясо-вовнової породи, виведені методом при схрещуванні асканійських тонкорунних і цигайських вівцематок із баранами породи лінкольн завезеними їх Англії і Аргентини. На території Полтавської області методом народної селекції була створена вітчизняна сокільська порода смушкових овець. Основний ареал їх розведення охоплює територію Кобиляцького і Решетилівського районів в Полтавській області і в Царичанському районі Дніпропетровської. Сама по собі за чисельністю ця порода не велика, проте унікальність цих овець полягає у виробництві високої якості смушків які отримують у кількості 55- 60 % сірих і 40-45 % чорних. Українська гірськокарпатська порода виведена в гірській зоні Карпат при застосуванні відтворного схрещування місцевих грубововнових вівцематок типу цакель з баранами цигайської породи. В результаті створено популяцію овець з неоднорідною білою вовною, які за міцністю конституції і пристосованістю до екстремальних природо-кліматичних умов майже не відрізняються від місцевих грубововнових, а за продуктивністю та якістю вовни, показниками м'ясності значно перевищують материнську породу. Асканійська каракульська порода створена на базі асканійського типу багатоплідних каракульських овець та популяції каракульських овець Буковини. В структурі новоствореної (2009 р.) породи три типи – асканійські породні типи багатоплідних каракульських овець чорного та сірого забарвлення і буковинський породний тип чорного забарвлення. Щодо наукового забезпечення галузі вівчарства то воно здійснюється ІТ степових районі ім. М.Ф. Іванова «Асканія-Нова» - Національний науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства НААН України за безпосередньої участі науковців закладів вищої освіти за всіма науковими напрямками: селекція, генетика, технологія, біотехнологія, кормовиробництво, годівля та економіка. Щодо перспектив наукових досліджень, то основним завданням буде збереження

вовного, розвитку комбінованого та створення м'ясного напрямів продуктивності. Проте враховуючи світові, особливо європейські, тенденції щодо переваг м'ясного вівчарства, то в Україні зараз необхідно розвивати цей напрям.

1.5. Заключення з огляду літератури

М'ясна продуктивність дрібної рогатої худоби відноситься до групи кількісних ознак, які значно змінюються. Успіх побудованої моделі інвестиційно-інноваційного розвитку сфери вівчарства буде залежати, як нам вже відомо, від злагодженої роботи всіх складових елементів виробництва. Коли будуть використовуватися додаткові державні програми. Вони мають проводитися з метою фінансової та організаційної підтримки для поліпшення науково-технічної роботи господарства.

Звідси різноманітність фенотипів, яка спостерігається в кожному стаді та повинна розглядатися як результат відмінної реакції різних генотипів на умови середовища, в яких розвивалися і використовувалися тварини. Більшість ознак, за якими ведеться селекція дрібної рогатої худоби, пов'язана між собою. Зміна будь-якої властивості організму, що тягне за собою його загальну перебудову і перш за все таких властивостей. Ці властивості знаходяться в певному і найбільш тісному функціональному зв'язку з ознаками, які змінюються. Як нам відомо рівень м'ясної продуктивності залежить від таких ознак: спадковість, порода, фізіологічного стану, умови годівлі та утримання. До умов зовнішнього середовища, що впливає на рівень зростання насамперед, слід віднести якість годівлі, утримання, температуру і вологість повітря, сезон окоту. З факторів, що впливають на якість м'яса відносяться вид тварини, спадковість, стать, вік та вгодованість. Таким чином за важливістю, після молочної продуктивності дрібної рогатої худоби є м'ясна її продуктивність.

М'ясо цих тварин (баранина) характеризується дуже високими харчовими та смаковими якостями і користується великим попитом у населення країни.

Особливо дуже високо ціняться спеціалізовані м'ясні породи, вони як нам відомо дають найбільш високоякісне так зване "мармурове" м'ясо. А велика вага баранини у структурі споживання м'ясних продуктів пояснюється її поживністю, і невисокими, витратами на виробництва. На думку багатьох дослідників ця ознака пов'язана з інтенсивністю обмінних процесів що закладається ще на ранніх стадіях розвитку організму і зберігається на протязі всього життя.

Тому вивчення особливостей росту, розвитку і м'ясної продуктивності овець є актуальним і потребує подальшого вивчення.

РОЗДІЛ 2.

МАТЕРІАЛ, УМОВИ І МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОБОТИ

2.1. Місце та об'єкт досліджень

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Роздільнянське» розташоване у м. Роздільна Одеської області за адресою: вул. Георгія Кірпи, буд. 128. Центральна садиба господарства знаходиться у районному центрі м. Роздільна, в 80 км від обласного м. Одеси.

Територія господарства має відносно рівний рельєф, який сприятливий для роботи механізованих ґрунтообробних агрегатів.

Клімат – помірно континентальний із недостатнім зволоженням. Річна кількість опадів коливається від 340 до 410 мм, але розподіляються вони протягом року нерівномірно.

Літо тривале і спекотне. Взимку переважає нестійка погода з частими відлигами. Середньорічна температура повітря +10 °С (в червні–липні +20–26 °С), з максимумом до +38–43 °С. Теплозабезпеченність становить від 3200 до 3600 °С. за рік випадає 350–460 мм опадів, переважно влітку (іноді у вигляді злив).

Тривалість безморозного періоду в середньому – 200 днів. Сніговий покрив короткочасний і нестійкий.

Ґрунти господарства – південні чорноземи, мало гумусні. Ґрунтові води солоні залягають на глибині 50–80 м.

Виробничий напрямок господарства – садово-плодородово-зерно - молочний.

Загальна площа земельних угідь СТОВ «Роздільнянське» у різні роки коливалася в межах 1532-1600 га. Усі землі взяті у оренду. При цьому необхідно відмітити, що територія господарства знаходиться у зоні ризикованого землеробства і для отримання доброї урожайності значної більшості сільськогосподарських культур (особливо садових) необхідний полив. Тому,

майже третина ріллі (20–25 %) зрошується, її фактична кількість протягом досліджуваного періоду була стабільною і складала 400 га.

На полях господарства вирощують зернові (пшеницю, кукурудзу, ячмінь, овес), технічні (соняшник, ріпак) культури, плодові, кісткові, ягідні культури. Однак у господарстві займаються ввчарством і без кормовиробництва не обійтися. Про його стан у СТОВ «Роздільнянське» за останні три токи можуть свідчити данні представлені в таблиці 2.1.

**Таблиця 2.1. Площа та врожайність кормових культур
СТОВ «Роздільнянське»**

Назва культури	Площа, га			Урожайність, ц/га		
	Роки			Роки		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Кукурудза на силос і зелений корм	27,0	10,0	41,77	163,7	143	74,2
Багаторічні трави на зелений корм	-	-	7,0	-	-	4,3
Однорічні трави на зелений корм	-	7,3	-	-	13,7	-
Всього кормових	27,0	17,3	48,77	-	-	-
Всього центнерів кормових одиниць з 1 га сіяних кормових культур	-	-	-	31	90,9	45,53

Як видно з даних таблиці 1, спостерігалось зменшення загальної площі кормових культур у господарстві 2021 рік по відношенню до 2020 на 9,7 – 35 % (27,00–17,3 га). Серед усіх кормових культур перевагу надають кукурудзі на силос і зелений корм, але в 2021 році господарство виділило 7,3 га для однорічних трав. В 2022 році збільшили посівні площі для кукурудзи на силос і зелений корм на 14,8 га або на 55 % по відношенню до 2020 року, а збільшення по відношенню до 2019 року становить 31,8 га або в три рази. Не було відведено на посів однорічних

трав на зелений корм, а 7,0 га площі відведена під бараторічні трави на зелений корм. Аналогічна ситуація прослідковується щодо площ інших кормових.

Серед кормових культур, що вирощують у господарстві за досліджуваний період не відмічається чітка тенденція щодо підвищення урожайності. Так, найменша урожайність кукурудзи на силос і зелений корм була відмічена у 2022 році – 74,2 ц/га, що менше у два рази, ніж у 2021 році і на 50 % порівняно з 2021 роком. Нажаль, не дивлячи на добру, як для зони ризикованого землеробства, урожайність кормових культур, щорічне скорочення їх площ не сприяє розвитку кормовиробництва. За досліджувані роки кормовий баланс у господарстві був задовільний і для годівлі використовували корми власного виробництва, а яких кормів не вистачає господарство докуповує, так як у 2022 році було літо без опадів.

Тваринництво СТОВ «Роздільнянське» представлене дрібною рогатою худобою. Зміни чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин викладені у дані таблиці 2.2.

**Таблиця 2.2. Динаміка чисельності поголів'я тварин
СТОВ «Роздільнянське»**

Види тварин	Поголів'я на кінець року, гол		
	Роки		
	2020	2021	2022
Вівці, всього	124	134	144
в т.ч. вівцематки	100	110	120
Велика рогата худоба, всього	77	80	85
Дойне стадо	25	25	25
Свині , всього	100	102	103
Основні свиноматки	10	10	10

Загальне поголів'я дрібної рогатої худоби в господарстві за досліджувані роки коливалося в межах 124-144 голів.

Загальне поголів'я дрібної рогатої худоби в господарстві за досліджувані роки коливалося в межах 124-144 голів. У 2021 році відмічається незначне збільшення загальної кількості дрібної рогатої худоби на 8 % (10 голів), однак у 2022 році загальне поголів'я збільшилося на 16,1 % (20 голів). При цьому поголів'я вівцематок також збільшувалося протягом досліджуваних років на 10 % кожного року. Поголів'я великої рогатої худоби збільшувалося у 2021 році на 3 % по відношенню до 2020 року, а в 2022 на 6% до 2021 та на 10% по відношенню до 2020 року. Поголів'я дійного стада трималося протягом досліджуваних років на одному рівні та складало 25 голів. А серед поголів'я свиней великої різниці невідмічалось, а лише на 3 голови. Поголів'я основних свиноматок було на одному рівні.

Загалом не зважаючи на деякі коливання загальної чисельності дрібної рогатої худоби за досліджувані роки у СТОВ «Роздільнянське» вівчарству приділяють належну увагу й зберігають поголів'я. Особливості й аналіз технології виробництва баранини вивчали в умовах СТОВ «Роздільнянське» Роздільнянського району Одеської області.

Загальну характеристику господарства проводили на основі аналізу даних річних звітів про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств (форма № 50–сг), відомостей про стан тваринництва (форма № 24–сг) і звітів про площі та валові збори сільськогосподарських культур (форма № 29–сг) за 2020–2022 роки.

Продуктивні та відтворювальні характеристики стада визначали за основними зоотехнічними документами.

За даними звітів про результати бонітування овець (форма 5-в) визначали породний, класний та віковий склад стада.

Оцінку та аналіз відтворювальних характеристик стада проводили за даними «Журналу реєстрації приплоду, вирощування та бонітування молодняку (форма 11-в) та «Журналу з відтворення стада овець» (форма № 3-в).

Аналіз технології годівлі вівцематок проводили з урахуванням поживності фактичних раціонів, що використовуються на фермі.

Вивчення умов утримання овець проводили на основі фактичного огляду та проектної документації господарства.

РОЗДІЛ 3

РОЗРАХУНКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНА ЧАСТИНА

3.1. Породний, класний та віковий склад

стада дрібної рогатої худоби

У СТОВ «Роздільнянське» роздільського району Одеської області поголів'я дрібної рогатої худоби представлене цигайською породою.

Одеський регіон України характеризується посушливим кліматом, малою кількістю опадів, засоленістю ґрунтів, пасовищ, наявністю польових буревіїв. Ці фактори негативно впливають на кормову базу вівчарства, а разом з цим й на продуктивність овець.

Це зона інтенсивного зрошувального землеробства з високим (до 89,2%) рівнем розораності земель, що супроводжується скороченням природних кормових угідь, пасовищного періоду утримання овець та приводє до зменшення поголів'я й негативно позначається на продуктивності тварин.

У зв'язку з цим розвиток вівчарства зумовлений забезпеченням міцної кормової бази за рахунок підвищення продуктивності природних кормових угідь, польового кормовиробництва, що в умовах південної степової зони, де вівчарство має найбільше розповсюдження, набуває надзвичайно важливого значення. Адже тварини можуть мати високу продуктивність тільки за оптимальних для них умов годівлі й утримання.

Найбільш розповсюдженою й адаптованою до таких природно – кліматичних умов є цигайська порода овець. Це одна із стародавніх порід світу напівтонкорунного вовново-м'ясного напрямку продуктивності. Вона широко розповсюджена на Балканах, Туреччині, Польщі, Угорщині та в інших країнах світу. В результаті ввідного схрещування з баранами породи ромні-марш і розведення «в собі» тварин бажаного типу створено м'ясо-вовновий приазовський тип цигайської породи овець.

Віковий склад стада дрібної рогатої худоби СТОВ «роздільнянське» і його структура на кінець поточного року викладено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 Віковий склад і структура стада дрібної рогатої худоби СТОВ «Роздільнянське»

Статевовікові групи	Роки					
	2020		2021		2022	
	голів	%	голів	%	голів	%
Вівцематки, всього	100	80,6	110	82,0	120	83,3
в т.ч. I окоту	20	16,1	20	16,4	20	13,9
II окоту	20	16,1	20	16,4	20	13,9
III окоту	20	16,1	20	16,4	20	13,9
IV і старше	40	32,2	50	32,8	60	41,6
Ярки старше року (Ремонтні)	20	16,2	20	14,9	20	13,8
Барани-плідники	4	3,2	4	3,1	4	2,9
Всього	124	100,00	134	100,00	144	100,00

Як видно з даних таблиці 3.1, протягом досліджуваних років кількість вівцематок у стаді збільшувалася на 10 % кожного року. Кількість ярок у стаді була незмінна – 20 голів, а їх частка у загальній структурі стада коливалася у межах 13,8 – 16,2 %. Частка I окоту, II окоту, III окоту, у структурі складає 13,9 – 16,4 %, на долю IV і старше – 32,2...41,6 %. Необхідно відмітити, що фактична кількість і питома частка IV і старше у стаді з кожним роком збільшується (на 10 голів чи 12,5 – 24,0 %). Це може свідчити про підвищення віцематок у господарстві та меншу кількість овець, які йдуть на вибракування.

Щодо статевовікової групи баранів – плідників, то треба зазначити, що їх кількість у господарстві, незмінюється протягом досліджуємих років незмінюється. Приплід який одержуть у поточному році залишають лише 20 голів ярок для ремонту та поповнення стада, а інше поголів'я при відлученні йде на забій та реалізацію на м'ясо.

3.2. Продуктивні якості баранів – плідників і вівцематок

Так як СТОВ «Роздільнянське» є товарною фермою з виробництва баранини, то основною продукцією, яку отримують від стада дрібної рогатої худоби є молоко та молодняк, який реалізують на м'ясо. Тобто, продуктивність стада в цьому випадку, слід оцінювати і за відтворювальними характеристиками, і за якістю продукції вирощування.

Про рівень продуктивності дрібної рогатої худоби краще судити за показниками за класом бонітування, живою масою, настригом вовни, та виходом ягнят на 100 вівцематок, які представлені у таблиці 3.2..

Таблиця 3.2.

Продуктивність баранів – плідників і вівцематок від яких одержано потомство для досліджень

Показники	Порода вівцематки	Порода барана	
	цигайська	гісарська	мериноландшаф
Кількість, гол.	100	2	2
Клас	I	I	I
Вік, роки	2-4	4	4
Жива маса, кг	50	120	110
Настриг вовни, фізична маса, кг	3,7	-	4,0
Вихід ягнят на 100 маток, %	130	101-103	212 - 227

Показники продуктивності баранів-плідників і вівцематок від яких одержано потомство для подальших досліджень наведено в табл. 3.2. Вівцематки цигайської породи були спаровані з баранами-плідниками гісарської породи, та породи

мериноландшафт. Вівцематки були першого класу і мали середні показники продуктивності, характерні для тварин цигайської породи. Вихід ягнят на 100 голів маток становив 130%, але кожного року змінювався зі збільшенням. Барани-плідники були першого класу і мали середні показники продуктивності характерні для кожної породи.

Виробництво продукції вівчарства залежить в значній мірі від наявності продуктивного поголів'я овець, їх спроможності виробляти високоякісну продукцію. А це в свою чергу залежить від відтворювальної здатності вівцематок і баранів-плідників.

Чим більше буде приплоду, тим більша кількість тварин буде придатна для виробництва продукції. Плодючість вівцематок залежить від багатьох факторів, у т. ч. й від продуктивних якостей барана-плідника, якості його спермопродукції.

Показники відтворювальної здатності вівцематок за три роки наведені в таблиці

3.3. Відтворювальні характеристики дрібної рогатої худоби

Без правильної організації відтворення стада не можливе раціональне ведення будь-якої галузі тваринництва. Саме тому СТОВ «Роздільнянське» надає велике значення відтворенню дрібної рогатої худоби.

Вперше ярки приходять в охоту у 6–8-місячному віці, але парують їх тільки при досягненні тваринами живої маси 70–75 % від вимог стандарту щодо живої маси вівцематки.

Осіменяють ярки та вівцематок у господарстві проводять природним шляхом, гаремного способу. Для цього використовують баранів-плідників гісарської та мериноландшафт порід, тримають з вівцематками та ярками 42 дні.

Відомості про відтворення дрібної рогатої худоби у таблиці 3.3.

Результати відтворної здатності вівцематок цигайської породи при паруванні з баранами-плідниками гісарської та мериноландшафт порід наведено в табл. 3.3. з якої видно, що за показниками відтворювальної здатності у вівцематок цигайської породи є деякі відмінності залежно від породи спарованих з ними

баранів. Так, кількість вівцематок, що об'ягналися двійнями, було більше на 15 гол або на 37,6% при паруванні з бараном породи мериноландшаф, а одинцями— менше на 5 гол або на 38,5% чим при паруванні з бараном гісарської породи.

Таблиця 3.3. Показники відтворювальної здатності вівцематок

Показники	Порода барана			
	гісарська		мериноландшаф	
	гол.	%	гол.	%
Окотилося маток, всього	60	100	60	100
Народилося ягнят, всього	90	100	108	100
у т. ч. баранців, всього	53	58,9	65	60,2
з них одинці	18	20	22	8,3
двійні	35	38,9	43	41,7
Ярок всього	37	41,1	43	39,8
з них одинці	17	18,9	18	15,8
двійні	20	22,2	25	24,0
Одержано ягнят на 100 маток	150		180	

При паруванні вівцематок з бараном породи мериноландшаф було одержано й більше ягнят на 18 голів або на 16,7%. Потомство цього барана породи мериноландшаф також переважало потомство барана гісарської породи за кількістю баранців і ярок відповідно на 13 гол або на 20% і 6 гол або на 5,5%. Так як СТОВ «Роздільнянське» є товарною фермою виробництва баранини, то основною продукцією, яку отримують від стада дрібної рогатої худоби є баранина та молодняк. Тобто, продуктивність стада в цьому випадку, слід оцінювати і за приростами живої маси.

М'ясна продуктивність тварин за період життя характеризується живою масою, яку вони досягають у певному віці, абсолютним, середньодобовим та відносним приростами живої маси. Жива маса є показником, який акумулює різноманітні функції організму і його стан. Жива маса ягнят, одержаних від баранів різних порід і типу народження наведена в табл. 3.4.

Таблиця 3.4. Жива маса ягнят при народженні, кг

Тип народження	Порода батька			
	цигайгісарські		цигаймериноландшафські	
	n	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}$	n	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}$
Баранці				
Одинці	18	4,22±0,140	22	3,80±0,101
Двійні	35	3,89±0,055	43	3,77±0,037
Всього	53	4,10±0,099	65	3,84±0,076
Ярки				
Одинці	17	4,31±0,233	18	3,92±0,051
Двійні	20	4,88±0,092	25	3,75±0,046
Всього	37	4,10±0,165	43	3,86±0,047

Як видно із даної таблиці, у потомства барана гісарської породи баранці, які народилися в числі одинців переважали за живою масою ровесників, що народилися в числі двійні на 0,32 кг або на 7,8%, а у потомства барана породи меріноландшафт ця перевага становила 0,29 кг.

Ярки, що народилися в числі одинців також переважали своїх ровесниць із числа двійневих ягнят. У потомства барана гісарської породи ярки, що народилися в числі одинців мали перевагу за живою масою над ровесницями із числа двійневих на 0,08 кг або на 1,7%, а у потомства барана породи меріноландшафт відповідно на 0,56 кг або на 6,7%.

При вивченні формування продуктивних якостей і ефективності вирощування помісного молодняку, одержаного від цигайських вівцематок і баранів гісарської та меріноландшафт порід, баранців та ярків реалізували на м'ясо після відлучення від матерів у 4-міс.

Повноцінна годівля овець – один з найважливіших факторів поліпшення їх племінних і продуктивних якостей, підвищення рентабельності галузі. Чим вищий

повноцінний раціон, тим менше витрачається кормів на одиницю продукції. Жива маса ягнят 2-міс. віку наведена в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 Жива маса ягнят в 2-місячному віці, кг

Тип народження	Порода батька	
	цигайгісарські	цигаймериноландшафські
	$\bar{X} \pm S_{\bar{x}}$	$\bar{X} \pm S_{\bar{x}}$
Баранці		
Одинці	29,17±0,982	25,00±0,
Двійні	23,99±0,697	19,56±0,467
В середньому	26,58±0,397	22,28±0,701
Ярочки		
Одинці	28,67±0,783	19,67±1,079
Двійні	22,60±0,528	18,34±0,608
В середньому	25,13±0,655	19,00±0,843

У 2-місячному віці баранці і ярки, одержані від барана гісарської породи, переважали своїх ровесників від барана породи мериноландшаф. Ця перевага убаранців – одинців станове 4,17 кг або на 12,8 %, а у двійневих баранців – 4,43 кг або 17,7%. У середньому перевага баранців-одинців над двійневими склала 4,3 кг або 15%.

Ярки, одержані від барана гісарської породи, також переважали ровесниць, одержаних від барана породи мериноландшаф. У ярки – одинців ця перевага склала 9,0 кг або 40,6%, а у ярки – двійнят – 4,26 кг або 18%. В середньому ярки (потомки гісарського барана) мали більшу живу масу на 6,13 кг або на 30,0% порівняно з потомками (ярками) барана породи мериноландшаф. Коефіцієнт мінливості живої маси як у баранців так і ярки, незалежно від породи батька, був на низькому рівні і коливався від 3,0 до 10,7% у потомків барана гісарської породи і від 8,5 до 16,9% – у потомків барана мериноландшаф. У потомства

баранів обох порід чітко проявляється статевий диморфізм за живою масою залежно від типу народження.

Ягнята, що народилися в числі одинців мали більшу живу масу порівняно з тими, що народилися в числі двійневих.

У потомстві барана гісарської породи перевага за живою масою склала у баранців 6,18 кг або 23,5%, у ярок – 6,07 кг або 25,5%.

У 4-місячному віці потомки барана гісарської породи мали більшу живу масу порівняно з потомками барана породи мериноландшаф (табл. 3.6).

Таблиця 3.6. Жива маса ягнят в 4-ри місячному віці, кг

Тип народження	Порода батька	
	цигайгісарські	цигаймериноландшафські
	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}$	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}$
Баранці		
Одинці	34,34±1,359	30,44±0,961
Двійні	38,67±1,589	33,82±2,085
В середньому	36,50±1,474	32,13±1,523
Ярочки		
Одинці	32,70±0,552	27,52±0,705
Двійні	34,43±0,348	28,43±0,892
В середньому	33,56±0,450	27,97±0,798

Статевий диморфізм проявлявся у потомства, одержаного від батьків обох порід. У потомків барана гісарської породи баранці – одинці мали більшу живу масу порівняно з ярками – одинцями на 8,66 кг або на 26,9%, а різниця між баранцями – двійнями і ярками – двійнями становила 2,64 кг або 5,3% на користь баранців. Аналогічна тенденція мінливості живої маси у 4-міс. віці спостерігалася й у потомства барана породи мериноландшаф, де баранці

переважали ярок за живою масою, але статистично вірогідне це перевищення було тільки між баранцями і ярками – двійнями і становило 2,92 кг або 10,6 %($P>0,95$).

Різниця за живою масою у баранців і ярок – одинців була суттєвою і становила 8,86 кг або 26,9%.

М'ясна продуктивність характеризується не тільки величиною живої маси, але й інтенсивністю її росту, яка вимірюється приростами живої маси. Прирости живої маси (абсолютний і середньодобовий) за період від народження до відлучення в 4-міс. віці свідчать про високу інтенсивність росту баранців (табл.3.7)

Таблиця 3.7. Прирости живої маси

Показники	гісарські		мериноландшаф	
	Абсолютний	Середньодобовий	Абсолютний	Середньодобовий
	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}$	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}$	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}$	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}$
Баранці				
0 – 2	23,90±0,887	399,33±14,792	23,22±3,148	386,99±5,246
2 – 4	13,83±2,294	233,52±38,233	12,20±3,305	203,33±55,087
0 – 4	37,73±1,805	315,44±15,050	33,42±2,626	278,49±21,883
Ярки				
0 – 2	18,94±0,681	315,64±11,362	15,77±0,468	262,86±7,818
2 – 4	9,86±1,021	164,35±17,020	10,92±1,080	181,99±18,003
0 – 4	14,42±1,060	239,99±8,835	13,34±0,979	222,09±8,161

Так, (ГхЦ) баранці – одинці в усі вікові періоди росту мали деяку перевагу за абсолютним та середньодобовим приростами над (МхЦ) баранцями. За показниками абсолютного приросту живої маси найбільша перевага відмічена за

весь період росту, яка становила 4,31 кг або на 12,9%місячного віку – 27,19 г або 13,4%, а за весь 4- місячний період – 35,95 г або 12,9%.

Зменшення інтенсивності росту баранців в період від 2-х до 4-х місячного віку пов'язано зі зменшенням молочності вівцематок у зв'язку з продовженням лактаційного періоду і інтенсивністю росту ягнят та збільшенням їхньої потреби в кормах.

Двійневі (ГхЦ) баранці переважали (МхЦ) баранців за абсолютним і середньодобовим приростами за період росту від народження до 2-міс. віку відповідно на 3,17 кг або на 20,1% і на 52,7 г або на 20,0%.

За період росту від 2-х до 4-х міс. віку (ГхЦ) баранці дещо поступалися ровесникам за абсолютним приростом на 1,0 кг або на 9,7%), а за середньодобовим приростом на – 17,64 г або на 9,7%, але за весь період росту від народження до відлучення перевага була на боці потомства гісарського барана. За абсолютним приростом живої маси ця перевага склала 2,15 кг або 8,0%, а за середньодобовим приростом – 17,9 г або 8,0%.

Різниця за приростами живої маси залежно від типу народження встановлена у потомків обох баранів різних порід. Так, у (ГхЦ) баранців в середньому за 4-міс. період їх росту одинці переважали двійневих на 8,93 кг або на 31,0% за абсолютним приростом живої маси і на 74,45 г або на 31,0% за середньодобовим приростом.

У (МхЦ) баранців різниця за абсолютним і середньодобовим приростами живої маси також була більшою у одинців. За весь період росту перевага баранців – одинців склала за абсолютним приростом 6,77 кг або 25,4 %, а за середньодобовим – 56,4 г або 25,4%

Ярки, одержані від барана гісарської породи мали кращі показники абсолютного і середньодобового приростів живої маси в різні періоди росту від народження до відлучення, порівняно з ярками, одержаними від барана породи мериноландшаф. Так, за період росту від народження до 2-міс. віку (ЦхГ) ярки,

народженні в числі одинців мали більший абсолютний приріст живої маси на 8,13 кг або на 56,4% порівняно з (МхЦ) ровесницями. Статистично вірогідним було перевищення за цим показником й у період росту від народження до відлучення в 4-міс. віці і становило 7,63 кг або 35,6%. За період росту від 2-х до 4-х міс. віку абсолютний приріст живої маси у ярок –одинців, одержаних від баранів обох порід значно зменшився і був на одному низькому рівні, що спонукало й зменшення середньодобового приросту. За весь період росту від народження до відлучення в 4-міс. віці (ГхЦ) ярки – одинці переважали своїх ровесниць за абсолютним приростом на 7,63 кг або 35,6%. Така ж тенденція мінливості приростів встановлена й у двійневих ярок. У період росту за 4 -міс. (ГхЦ) ярки переважали (МхЦ) ярок за абсолютним приростом на 2,43 кг або 16,6%, а за середньодобовим – на 48,72 г або на 20,0%. За весь період росту перевага була на боці (ГхЦ) ярок і становила за абсолютним приростом 4,15 кг або 17,7%, а за середньодобовим – 34,63 г або 17,7%.

Потомки обох баранів-плідників мали високі показники абсолютного і середньодобового приросту живої маси, що свідчить про достатньо високу адаптивну здатність тварин гісарської й мериноландшаф порід до високої м'ясної продуктивності в умовах південного регіону України.

3.4. Утримання і годівля дрібної рогатої худоби

Після парування гаремним способом і нормального проходження суягності, ягніння вівцематок проходить в зимовий період. Для його проведення виділяється частина кошари, де встановлюють клітки-кучки для утримання вівцематок.

За 1-2 дні до ягніння вим'я у вівцематок значно збільшувалося, череву відвисало, зовнішні статеві органи набрякали. Перед ягнінням вівцематки непокояться, підгрибають підстилку, часто лягають.

Через 1,5-2 години після ягніння вівцематок напувають теплою водою, яку

Дають через кожні 2-3 години по 1-1,5 л, поки вони не втамовували спрагу, а після цього – два рази на добу. Здорові ягнята через 15-20 хвилин після народження встають на ноги, відшуковують вим'я матері і приймаються його ссати. Перша годівля молозивом проходить не пізніше, ніж через 30 хвилин після народження. Ягнята перші дні ссуть вим'я матері по трохи, але часто – до 20-22-х разів на добу. Тому через кожні 2-3 години слідкують за годівлею ягнят.

З 2-4-денного віку ягнят переводять із "кліток-кучок" у кошару, де влаштовують оцарки. Приміщення, де розташовані оцарки, не опалюються, температура повітря в межах $+(4-6^{\circ}\text{C})$, але там сухо, без протягів й з достатньою кількістю підстилки. За доброї погоди ягнят з перших днів життя випускають на прогулянку на спеціально відведене місце в базу. З тижневого віку, за доброї погоди, ягнят випускають на свіже повітря на цілий день. В кошарі ягнят тримають тільки в погану погоду і вночі. Вирощування ягнят починається з моменту їх народження. Тому від правильної організації їх годівлі й утримання залежить збереженість і подальша продуктивність. А так як перші 20 днів життя, ягнята живляться виключно молоком матері, то від годівлі вівцематок у цей підсисний період залежить збереженість, ріст і стан здоров'я ягнят. Тому дуже важливим у підсисний період є забезпечення вівцематок повноцінною годівлею і особливо мінеральними речовинами. Це пов'язано з тим, що за неповноцінної годівлі у молоці вівцематок спостерігається нестача мінеральних речовин, а вживання ягнятами такого молока приводить до поїдання землі, підстилки, смоктання й облизування забрудненої вовни, стін та інших предметів, що викликає захворювання ягнят і навіть їх смерть.

Через 3-4 тижні підсисного періоду молоко матері не забезпечує потреби молодняку у поживних речовинах, тому їх привчають до поїдання інших кормів. Підгодівлю розпочинають з 20-денного віку ягнят. Спочатку привчають до поїдання сіна і плющеного вівса, потім до інших концентрованих кормів і силосу. Із концентрованих кормів використовують пшеничні висівки і дрібно протерту

макуху. У якості мінеральної підгодівлі використовують крейду (по 5 г на голову) і кухонну сіль. Сіно згодовують без обмежень. Із соковитих кормів ягнятам згодовують також і коренеплоди (жом буряковий). Загальна кількість кормів за період підгодівлі ягнят до відлучення від матерів, додатково до материнського молока, коливається від 18 до 39 кг залежно від виду корму (табл.3.8).

Таблиця 3.8. Схема підгодівлі ягнят до відлучення від матерів, г/гол/добу

Корми	Вік, місяців				Всього за період	
	1	2	3	4	Кормів, кг	корм. од
Концентрати	25	100	150	250	15,25	3,72
Коренеплоди	-	200	300	400	27,0	3,3
Силос	-	200	300	800	39,0	7,8
Сіно	-	100	200	300	18,0	8,1
Всього, кг	0,025	0,6	0,95	1,75	99,25	32,92

До відлучення від матерів ягнят вирощують кошарно-базовим способом. Його суть полягає в тому, що вівцематки з ягнятами вночі перебували разом в кошарі. Вранці їх розділяють. Вівцематок відпускають на майданчик, а в хорошу погоду – на пасовище.

Одним з основних факторів, які підвищують молочну продуктивність вівцематок є нормована годівля. Така годівля підвищує коефіцієнт корисної дії кормів, що має важливе значення для економного використання кормових ресурсів. Лише за умови максимально повного забезпечення організму необхідними поживними речовинами, макро- та мікроелементами й вітамінами можна досягти розкриття генетичного потенціалу тварини. Саме тому, в умовах СТОВ «Роздільнянське» годівлі дрібної рогатої худоби приділяють належну увагу.

При раціональній організації годівлі лактуючих вівцематок необхідно враховувати кількість вуглеводів у раціонах. Їх повинно бути 24—27 % до сухої

речовини. На 1 г цукру припадає 1,5—1,8 г крохмалю, оптимальне відношення цукру і перетравного протеїну — 1 : 1

Після окоту в перші 2—3 дні вівцематкам згодовують високоякісне сіно, концентровані корми, гранульовані кормосуміші або трав'яне борошно. Пізніше вводять у раціон сінаж, коренеплоди. Напувати вівцематок необхідно не менше двох разів на добу.

В останні роки в годівлі вівцематок широко використовують сипучі та гранульовані повнораціонні кормосуміші, ефективність згодовування яких доведена практикою та численними науковими дослідженнями. Влітку для вівцематок головним кормом є зелена трава. Їх випасають на природних або культурних пасовищах або згодовують зелені корми з годівниць. Кожній вівцематці згодовують трави 7—9 кг за добу. У літні раціони для збалансування їх за сухою речовиною вводять гранульовані кормосуміші або грубі корми.

В умовах господарства годівлю дрібної рогатої худоби проводять згідно групових раціонів з урахуванням живої маси. Кожного місяця раціони переглядають і оновлюють (за потреби) відповідно до кормового плану.

Господарство приділяє належну увагу кормовиробництву: під кормові культури відводиться 15–17 % від загальної площі сільськогосподарських угідь. Кормові культури в останні роки мають відносно непогану урожайність як для посушливої південно-степової зони. Тому тваринництво майже повністю забезпечене власними кормами, але сухий буряковий жом та премікси закупають на інших підприємствах.

Для годівлі дрібної рогатої худоби в період суягності використовують корми доброї якості такі як силос кукурудзяний, сіно люцернове, експарцетове, суданки, дерть зернових. Овець годують з годівниць решітчастої конструкції. Напувають з напувалок у формі корит, які встановлювали у приміщенні. Воду не нагрівають, а користуються водою, яку наливають в бочки, що стоять в кошарі, де вода самонагрівалася. В кошарі напувать овець під час непогоди, а зазвичай

вони п'ють на кормо-вигульному майданчику. Силос містить велику кількість легко перетравних вуглеводів і вітамінів. Це високопоживний і добре поїдаємий вівцями корм. Він стимулює сичужну секрецію і збільшує загальну кількість травних соків, що поліпшує апетит овець і підвищує поїдаємість грубого корму. Якості силосу завжди надають особливу увагу. Не допускають згодовування загнившого, запліснявілого, або замороженого силосу, так як при поїданні недоброякісного силосу спостерігається розлад травлення і отруєння, та аборти у тварин.

При складанні раціону для овець корегують кількість кормів у його складі залежно від віку і живої маси та стану здоров'я тварин. вівцематок годують з раціоном (табл.3.10), який збалансований за поживними і мінеральними речовинами.

Він містить більше за норму сирого протеїну на 43,6 г або на 23,9 %, перетравного протеїну відповідно на 5,6 г і 4,6 %, кормових одиниць – на 0,2 або на 18,2 %, сухої речовини – на 0,91 кг або на 70,0 %, обмінної енергії – на 7,83 МДЖ або на 71,2 %. Але в раціоні містилося недостатньо сірки (0,58 г) або 18,2 % та вітаміну Д (24 МО), що станове 4,8 %. Сіль вводять вівцематкам до раціону у вигляді брикетів, які лежать у решітчатих кормушках вільного доступу. Для балансування раціону за недостатньою кількістю сірки вівцематкам додатково згодовують сірчянокислу мідь. Недостатню кількість вітаміну Д в раціоні поповнюють більш тривалим утриманням вівцематок на свіжому повітрі на кормо-вигульному майданчику у теплі сонячні дні.

Структура раціону наведена в табл. 3.9.

В раціоні міститься грубих кормів 78,6 %, у тому числі сіна – 42,9 %, соломи – 35,7 % та по 10,7 % соковитих і концентрованих кормів. Така структура раціону зумовлена тим, що в господарстві було недостатньо заготовлено силосу. Однак, у розрахунку на одну вівцю згодовували 0,5 кг концентрованих кормів і 1,2 кг сіна високої якості.

Таблиця 3.9. Структура раціону вівцематок у стійловий період

Корми	Кількість		Поживність	
	кг	%	Кормові одиниці	%
1	2	3	4	5
Грубі, всього	2,2	78,6	0,88	67,7
у т. ч. : сіно	1,2	42,9	0,68	52,3
солома	1,0	35,7	0,2	15,4
1	2	3	4	5
Соковиті, всього	0,3	10,7	0,06	4,6
У т. ч. : силос	0,3	10,7	0,06	4,6
Концентровані, всього	0,5	16,6	0,36	27,7
у т. ч. дерть:				
ячмінна	0,2	7,1	0,23	17,7
пшенична	0,1	3,6	0,13	10,0
Всього у раціоні	3,0	100	1,3	100

Загальна поживності раціону становила 1,3 кормових одиниць. В структурі загальної поживності раціону питома частка грубих кормів становила 67,7 %, соковитих – 4,6 %, концентрованих – 27,7 %. У розрахунку на 1 корм. од. в раціоні ярок містилося: сирого протеїну – 173,5 г, перетравного протеїну – 96,6 г, обмінної енергії – 14,5 МДЖ, сухої речовини – 1,7 кг; Кальцію – 8,4 г, Фосфору – 3,0 г, каротину – 2,7 мг. Відношення Са : Р у раціоні вівцематок станове 2,7 : 1, що дещо більше за рекомендовану норму. Але загально відомо, що підвищений вміст Кальцію за достатнього, вмісту фосфору не має негативного впливу на організм жуйних тварин.

СТОВ «Роздільнянське» повністю забезпечує вівчарство кормами власного виробництва, лише, сіль кухонну та моносодійний фосфат закупають.

Таблиця 3.10. Раціон вівцематок у стійловий період

Показники	Норма	Вид корму						Всього	± до норми
		Сіно суданки	Солома пшенична	Силос кукурудзяний	Дерть ячмінна	Дерть пшенична	Дерть кукурудзяна		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кількість, кг		1,2	1	0,3	0,2	0,1	0,2	2,8	
Кормові одиниці	1,1	0,68	0,2	0,06	0,23	0,13		1,3	+0,2
Обмінна енергія, МДЖ	11,0	9,48	5,12	0,75	2,24	1,24		18,83	+7,83
Суша речовина, кг	1,3	1,04	0,85	0,075	0,17	0,08		2,21	+0,91
Сирий протеїн, г	182	145,2	37	7,5	22,6	13,3		225,6	+43,6
Перетравний протеїн, г	120	88,8	5	4,2	17	10,6		125,6	+5,6
Сіль,г	9								
Кальцій,г	6,20	7,2	2,8	0,42	0,4	0,08		10,9	+4,7
Фосфор, г	3,90	1,92	0,8	0,12	0,78	0,36		3,98	+0,08
Магній, г	0,70	3,0	0,8	0,15	0,2	0,1		4,25	+3,55

Продовження таблиці 10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сірка, г	3,20	1,32	0,8	0,12	0,26	0,12		2,62	-0,58
Залізо, мг	50	140,4	360	18,3	10	4,0		532,7	+482,7
Мідь, мг	8,10	6,0	1,8	0,3	0,84	0,66		9,6	+1,5
Цинк, мг	40	34,2	29	1,74	7,02	2,3		72,46	+32,46
Кобальт, мг	0,40	0,24	0,31	0,006	0,05	0,003		0,61	+0,21
Марганець, мг	52	60	44	1,2	2,7	4,64		112,54	+60,54
Йод, мг	0,30	0,24	0,50	0,018	0,04	0,06		0,8	+0,50
Каротин, мг	8,20	18	4,0	6,0	0,1	0,1		28,2	+20,0
Вітамін Д, МО	500	456	5	15	-	-		476	-24

Для заготівлі силосу у господарстві використовують спеціальні наземні траншеї. Силосні споруди досить зручні для закладання і виймання силосу, непроникні для повітря і води та мають рівні гладенькі стіни.

На силос у господарстві вирощують кукурудзу. Силосують її у стадії молочно-воскової зрілості, тоді, коли вона містить найбільше поживних речовин і має добрі смакові якості.

Процес силосування складається з таких технологічних операцій: скошування, подрібнення маси, навантаження її на транспортні засоби, транспортування, закладання у сховище з одночасним ущільненням, герметизація сховища.

Вологість силосної маси перед закладанням повинна бути 65–75 %. При завантаженні подрібнену масу кукурудзи рівномірно розподіляють по всій площі силосної споруди і добре ущільнюють, особливо біля стін і в кутках. Оптимальний строк завантаження силосної траншеї 5 днів.

В умовах СТОВ «Роздільнянське» використовують технологію заготівлі пресованого сіна. Така технологія має істотні переваги над технологією заготівлі розсипного, а саме: менші польові втрати завдяки скороченню технологічних операцій; таке сіно економічно вигідніше зберігати, оскільки через більшу щільність маси воно займає менші об'єми; менший рівень затрат праці (на 15–18 %) та палива (в межах 10–40 %). Сушать траву якнайшвидше і так, щоб одночасно висохли стебла й листя. Траву скошують сінокосарками дають їй в покосах прив'ялитись і зразу згрібають у валки. Згрібання проводять поперек прокосів, валки підврушують для швидкого висихання. Чим менше листя втратить сіно і чим воно буде зеленіше, тим більша буде його поживність і вітамінність.

Солому заготовляють у якості корму, а також з метою використання її як підстилкового матеріалу, для тварин в тому числі для новонароджених і відлучених телят.

Особливістю господарства є те, що на базі невеликої кількості овець гісарської, мериноландшаф та цигайської породи, які відмінно продукують

м'ясну продуктивність у поєднанні з високими настригами вовни, при цьому стійко передають потомству свої ознаки. Бажаний тип меріноландшаф м'ясо-вовнової, гісарської м'ясо-сальної вівці, на досягнення яких була направлена вся селекційно-племінна робота, повинен був відповідати наступним вимогам: – мати міцну конституцію, живий темперамент, володіти доброю витривалістю і пристосованістю до умов степової зони України; – мати гармонійну, правильну статуру, з ясно вираженими м'ясними формами, з добре розвиненим, але не грубим кістяком, голову комолу, безскладчату шкіру, добру оброслість черева і помірну – ніг; – володіти однорідною напівтонкою вовною, довжиною не менше 11 см, тониною переважно 58–56 якості. Колір жиропіту переважно білий і високої якості; – плодючість маток не менше 20–25% двієнь, молочність повинна забезпечувати розвиток двійневих ягнят. Вівцям СТОВ «Роздільнянське» властива міцна конституція тварин, що і в основному поєднує в рівній мірі крупну величину і високу вовняну продуктивність, хороші якості вовни і оброслість черева вовною штапельної будови. Необхідно відмітити, що саме стадо овець підприємства. У таблиці 4 наведено поголів'я та класний склад овець СТОВ «Роздільнянське». На превеликий жаль у зв'язку з незовсім задовільною годівлею у зимово-стійловий період класність стада є різнобарвною. Навіть бараниплідники не усі є елітними. А серед вівцематок і молодняку достатньо значна кількість тварин віднесенні до другого класу.

3. Поголів'я і класний склад овець

Статеві-вікові групи	Кількість тварин	Класність еліта	Класність I	Класність II
Барани-плідники	38	28	10	-
Барани для продажу	213	121	68	24
Вівцематки	450	260	63	27
Ярки	227	126	79	22
Нагул	70	70	-	-
Разом	978	1021	395	81

4.2. Продуктивні характеристики стада

Жива вага тварин – важлива ознака, що селекціонується, визначає ступінь розвитку тварин, його рівень продуктивності. Серед одновікових овець, тварини з малою живою масою, як правило, володіють ознаками загальної недорозвиненості. Нормально розвиненим тваринам властиві крупніші пропорції статури, а значить і більша жива маса.

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ

При веденні сільськогосподарського виробництва на природні ресурси і навколишнє середовище збільшується антропогенне навантаження, що призводить до зниження якості продукції. Тому при відведенні землі під сільськогосподарське виробництво треба виходити із концепції безпечного землекористування.

При спорудженні тваринницьких ферм та комплексів, у яких вирощуються десятки тисяч дрібної рогатої худоби в лічені роки створюються навколо них серйозні екологічні проблеми, відбувається інтенсивне забруднення природного середовища продуктами розкладу і гниття величезної кількості екскрементів, шкідливими газами, органічними кислотами, багатьма мікроорганізмами у тому числі патогенними, пилом.

Другий негативний наслідок – часті випадки масової загибелі тварин через хвороби, які охоплюють комплекс. Після загибелі величезної кількості тварин виникає проблема їх захоронення, що пов'язано з поширенням токсичних і небезпечних забруднювачів, виникнення епізоотії.

Принципово важливо надати екологічну направленість тваринницьким технологіям з урахуванням подальших шляхів розвитку науково-технічного прогресу, особливостей спеціалізації та концентрації за природно-господарськими зонами. Концепція природодоцільності повинна бути закладена у виробничі системи, а при оцінці потужності необхідно враховувати співвідношення отриманої продукції з об'ємом використаних ресурсів і видаленням відходів.

Товарна вівцеферма СТОВ «Роздільнянське» Роздільнянського району Одеської області розміщена на окраєні міста Роздільна. Тваринницькі приміщення розташовані по рельєфу нижче населеного пункту, з підвітряного боку. Вибір майданчика для будівництва вівцеферми був підтверджений техніко-економічними розрахунками.

Ділянка на якій розташована вівцеферма суха трохи підвищена, не затоплюється паводковими та зливовими водами, відносно рівна з нахилом 2 ° на південь. Вівцеерма достатньо опромінюється сонячними променями і провітрюється, захищена лісосмугою від пануючих північно-східних вітрів.

Ґрунтові води на ділянці знаходяться на глибині 25-35 м. За територією розташована водонапірна башта (на відстані 35 м), яка забезпечує потребу в доброякісній воді для напування тварин, виробничих, господарських та протипожежних потреб.

На території підприємств виділяють такі зони: адміністративно-господарську, виробничу зону зберігання та підготовки кормів. Це дозволяє зробити умови для чіткої організації виробничого процесу, раціонального використання земельної ділянки, покращення санітарного, зооветеринарного та екологічного стану підприємства, що знижує одночасні та експлуатаційні витрати, позитивно впливає на стан здоров'я персоналу та тварин. Крім того це сприятиме подальшому розвитку підприємства, окремих його зон без порушення порядку загального генерального плану та зв'язків між різними ділянками виробництва.

Для недопущення міграції гризунів і розповсюдження інфекції систематично проводять дератизацію, користуючись хімічними засобами (отрутохімікатами типу «Крисид»).

На вівцефермі овець утримують у кошарах на підстилці (соломи). Розрахунок виходу гною і площі гноєсховищ представлені в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11. Розрахунок виходу гною на площі гноєсховищ

Тварини	Поголів'я в господарстві, гол	Кількість гною одержаного від тварини		Площа гноєсховища, м ²	
		за добу, кг	за рік (стійловий період), т	на 1 гол.	на все поголів'я
Вівцематки + барани пл	124	25	558	1,6	194,4
Ярки старше року	20	20	72	1,6	32

Дані таблиці 3.11 свідчать, що розрахункова кількість гною на фермі за рік складає 630 т, необхідна площа гноєсховищ – 226,4 м². За територією ферми розташовані спеціально обладнані гноєсховища загальною площею 1500 м², таким чином, враховуючи розрахункові дані можна зробити висновок, що ферма має достатню кількість площ для утилізації гною.

Тварини, які утримуються у господарстві повинні бути здоровими в епізоотичному відношенні. Баранів-плідників, яких завезли з інших господарств утримують в карантинному відділенні, а після проведення діагностичних досліджень і профілактичних заходів переводять до основного стада. За останні роки таких поповнень не було.

Обслуговуючий персонал ферми щорічно проходить медичний огляд, цей захід необхідний для попередження передачі захворювань від людини тваринам і навпаки.

Профілактично-ветеринарні заходи (вакцинації, щеплення, ветеринарний огляд) у господарстві проводять згідно затвердженого плану. Господарство благополучне, щодо інфекційних й інвазійних захворювань.

ВИСНОВКИ

1. Загальне поголів'я дрібної рогатої худоби у СТОВ «Роздільнянське» за досліджувани роки коливалося в межах 124-144 гол. Поголів'я вівцематок було в межах 100-120 голів.
2. Вівцематки господарства у більшості представлено тваринами першого класу. Годівля овець проводиться згідно раціонів, які збалансовані за більшістю поживних речовин, макро- та мікроелементами і вітамінами. Умови утримання тварин відповідають основним зоогігієнічним нормативам.
3. Встановлено, що потомство баранів досліджуваних порід при народженні мали живу масу в межах $3,84 \pm 0,76$ - $4,10 \pm 0,099$ кг, а в 4-міс.віці – $32,13 \pm 1,523$ - $36,50 \pm 1,474$ кг,
4. Високий середньодобовий приріст мали ягнята за період росту від народження до 4-міс. віку, який становив відповідно $278,49 \pm 21,883$ - $315,44 \pm 15,050$.

Пропозиції господарству

З метою підвищення ефективності баранити в умовах СТОВ «Роздільнянське» пропоную:

- подальшу селекційну роботу зі стадом спрямувати на підвищення баранини, потрібно закуповувати баранів-плідників м'ясних порід;
- збалансувати раціони годівлі суяг них вівцематок. за вмістом крохмалю, макро-, мікроелементів та вітамінів;
- годівлю вівцематок проводити на основі переглянутих раціонів з обов'язковим їх дотриманням;

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абонеев В.В., Чижов Л.Н., Геращенко Л.В. Биологическая разнокачественность молодняка овец разных пород и ее связь с энергией и составом прироста живой массы // Овцы, козы, шерстяное дело. 2006. №4. С.71 – 74.
2. Абонеев В.В., Скорых Л.Н., Абонеев Д.В. Эффективность использования баранов мясошерстных и мясных пород на кавказских матках товарных стад // Аграрна наука. 2009. №12. С. 17 – 19.
3. Абонеев В.В., Суворов А.И., Пикалов А.А., Продуктивностъ ярок разных генотипов // Овцы, козы, шерстяное дело. 2011. №4. С.9 – 11.
4. Абонеев В.В., Коник Н.В. Селекционные и технологические приемы повышения конкурентоспособности тонкорунного овцеводства // Овцы, козы, шерстяное дело. 2015. №3. С.3 – 5.
5. Абонеев В.В., Горковенко Л.Г., Абонеева Е.В. Больше внимания подготовке и использованию кадров // Овцы, козы шерстяное дело. 2016. №1. С.27 – 29
6. Абакин С.С., Грекова А.А., Мальцев А.Н. Использование гуминовых кислот для снижения повреждения внутренних органов молодняка овец микотоксинами // Овцы, козы, шерстяное дело. 2012. №2. С.67 – 70
7. Адичев В.К., Арылов Ю.Н. Влияние кормовой добавки М-feed на мясную продуктивность и качество мяса баранчиков калмыцкой породы // Овцы, козы, шерстяное дело 2015. №2. С.34 – 37.
8. Вдовиченко Ю. Вівчарство України на зламі тисячоліть /Ю. Вдовиченко, П. Жарук, В. Іовенко, Л. Жарук // Тваринництво України. – 2012. - № 8. – С.6-10.
9. Вороненко В. Генетичні ресурси овець України та умови їх подальшого розвитку / В. Вороненко, В. Іовенко, П. Жарук // Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2009. – Вип. 138. – С. 287–296.

10. Довідник з повноцінної годівлі сільськогосподарських тварин /за наук. ред. І. І. Ібатуліна, О. М. Жуковського. – К.: Аграр. наука, 2016. – 336 с.
11. Ібатулін І. І. Годівля сільськогосподарських тварин : [підручник для студентів вищих аграрних навчальних закладів] / Ібатулін І. І., Мельничук Д. О., Богданов Г. О. [та ін.]. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 616 с.
12. Иовенко В. Н. Генотипы овец и свиней юга Украины по иммуногенетическим маркерам / В. Н. Иовенко, В. В. Герасименко, А. Г. Плахотников. – Н. Каховка «ПИЕЛ», 2007. – 140 с.
13. Єфремов Д.В. Забійні якості молодняку овець на відгодівлі асканійської селекції за корекції енергетичного та протеїнового живлення /Д.В. Єфремов // Ефективне тваринництво - №8 – 2016. – с.33-35.
14. Калиниченко О. О. Ріст і розвиток ягнят різних генотипів / О. О. Калиниченко // Вісник Дніпропетровського ДАУ. – Дніпропетровськ, 2004. – Вип. 2. – С. 136-138.
15. Китаєва А. Проблеми сучасного розвитку вівчарства / А. Китаєва // Тваринництво України. – 2016. – №1-2. – С.2-4.
16. Китаєва А.П. Природна резистентність баранів-плідників цигайської породи // Тваринництво України. 2011. №5. С.18 – 20.
17. Китаєва А.П. Проблеми сучасного розвитку вівчарства // Тваринництво України. 2016. № 1-2. С.2 – 4.
18. Мельник Ю. Перспектива розвитку вівчарства // Ю. Мельник, П Швидко // Пропозиція. – 2003. – № 7. – С. 80-81.
19. Микитюк В.В. Оцінка якості тваринницької сировини / В.В. Микитюк. – Навч. пос. – м. Дн-ськ, 2008. – 208 с.
20. Микитюк В.В. Створення кросбредного вівчарства на Дніпропетровщині / В.В. Микитюк // Вісник ДДАУ. – 2013. – Вип. 2 (32). – С. 157-160.
21. Микитюк В.В. Стан і тенденції розвитку у господарських формуваннях / Я.В. Микитюк // Наук. вісник «Асканія-Нова». – 2016. – Вип. 9. – С. 74-82.

22. Петришак О. К. Оцінка м'ясної продуктивності овець залежно від їх віку і статі / О. К. Петришак, Я. І. Кирилів // Наук. вісн. Львівської націон. акад. ветерин. медицини ім. С. З. Гжицького. – 2005. – Т. 7.(№ 1). – Ч. 1. – С. 44 - 47.
23. Плохинский Н. А. Биометрия. – М.: МГУ, 1970. – 365 с.
24. «Програма розвитку галузі вівчарства на 2012-2020 рр.» під ред. Вдовиченко Ю. В. / Ю. В. Вдовиченко, П. Г. Жарук, К. В. Заруба, Н. А. Кудрик, Л. В. Жарук та ін. // Науково-практичне видання. – Н. Каховка «Пиел», 2013. – 59 с.
25. Свечин К.Б. Индивидуальное развитие сельскохозяйственных животных / К.Б. Свечин. – изд. 2-е пер. – Киев: «Урожай», 1976. – С. 52-53.
26. Туринський В. М. Стан та перспективи розвитку вівчарства в Україні: [Електронний ресурс] / В. М. Туринський – Режим доступу: <http://runo.ks.ua/uchmysl/veduchenye/80-turinskiy.html>.
27. Шуваєв В.Т. Особливості росту і розвитку овець дніпропетровського типу асканійської м'ясо-вовнової породи / В.Т. Шуваєв, В.В. Микитюк, О.В. Северов // Вісник Дніпропетровського ДАУ. – 2004. – № 2. – С. 154-156.